

EL HKS algatuse seisukohtade ettepanek

EL HKSi trajektoor

EL HKS on oluline konkurentsivõime ja kliimapoliitika instrument, milles peab heitkoguse ühikute vähendamise **tempo** olema **võimalikult sujuv** ning lähtuma sellest, kui kiiresti muutuvad vajalikud **tehnoloogiad** tegelikult **kättesaadavaks** ja **majanduslikult tasuvaks**.

ELi **heitkoguste vähendamise** eesmärkide täitmisel peab säilima **tasakaal eri sektorite vahel** ning aeglasem heite vähendamine **ei tohi** viia puudujäägi katmiseni **maakasutussektoris** ega **transpordi, põllumajanduse või hoonete sektoris**.

EL HKSi trajektoor - selgitus

Kehtivas direktiivis on heitkoguse ühikute üldkogust vähendav lineaarne vähendamistegur sätestatud aastatel 2024.–2027. 4,3 % aastas ja 2028. aastal 4,4 %. Uues ettepanekus on langus 2031-2035 3,7% ning alates 2036 aastast 1,7% (juhul kui krediite ei kasutata, siis 2,7%). Laugem trajektoor annab ettevõtetele rohkem aega investeeringute tegemiseks ning võimaldab tehnoloogilisel arengul ja taristu väljaehitamisel heite vähendamise eesmärkidega sammu pidada. Samuti vähendab see riski, et EL HKSi ühikute hinnasignaal muutub nii tugevaks, et selle majanduslik mõju ületab ettevõtete tegeliku võimekuse heidet vähendada. Lisaks ei pruugi heite tegelik vähenemine toimuda samas tempos kui heitkoguse ühikute pakkumise vähendamine. Seetõttu on oluline, et heitkoguste vähendamise trajektoor arvestaks investeeringute, tehnoloogiate ja taristu tegelikku rakendumise kiirust ning annaks piisavalt aega vajalike heitevähenduste saavutamiseks. Eesti kliimaeesmärkide ning viimaste kasvuhoonegaaside prognooside põhjal tehtud arvutused näitavad vajadust kujundada heitkoguse ühikute vähendamise trajektoor kooskõlas tegelike heitevähendamise võimalustega. Sealt lähtub, et EL HKS sektoril on perioodil 2031–2035 veel teatav paindlikkus heite vähendamise tempo aeglustamiseks, kuid see väheneb järk-järgult. 2040. aasta eesmärkide vaates täiendav paindlikkus nii olemasolevate meetmete kui ka lisameetmetega stsenaariumis sisuliselt puudub.

Seetõttu leiame, et praeguses majanduslikus ja tehnoloogilises olukorras on võimalik liikuda järkjärgulisema ja laugema ühikute koguse vähendamise trajektoori suunas võrreldes KOM pakutuga.

Turustabiilsusreserv – ühiku hinna stabiilsus

Toetame EL HKS turustabiilsusreservi tugevdamist, kuid pakutud muudatused ei ole piisavad ühikuhinna järskudele tõusudele reageerimiseks, mistõttu **tuleb luua selgem hinnatõusu pidurdav mehhanism:**

- näiteks **hinnalävendi** kaudu, mille ületamisel suurendatakse enampakkumisturul ühikute kogust;
- või **tuues EL HKS turustabiilsusreservi hinnastabiliseerimise mehhanismi** rakendumise **lävendid madalamale**, et järskudele hinnatõusudele saaks reageerida varem ja tõhusamalt.

Turustabiilsusreserv (TSR) – ühiku hinna stabiilsus - selgitus

Direktiivi artikli 29a lõiget 1 tuleks ajakohastada, kehtestades ühikuhinna lävendi, mille ületamisel suurendatakse turul pakutavate ühikute kogust. Sarnane põhimõte on juba ette nähtud EL HKS2 puhul direktiivi artikli 30h lõikes 2. Võimalik on ka muuta olemasolevat 29a lõiget 1 nii, et see kajastaks realistlikku ühikuhinna tõusu või siis muuta TSRi sätteid veel paindlikumaks kui praeguses KOM ettepanekus toodud on.

Tasuta eraldatavad ühikute vähenemise tempo

Ühikute tasuta eraldamine peab jätkuma **tempos**, mis **arvestab tehnoloogiate tegelikku valmidust, süsinikulekke riski ja ELi tööstuse konkurentsivõimet.**

Ühikute tasuta eraldamise süsteem **ei tohi panna ebasoodsasse olukorda ettevõtteid**, kes on **investeerinud heite vähendamisse ja saavutanud olemasoleva tehnoloogiaga juba parima võimaliku taseme.**

Toetame tasuta eraldatavate ühikute arvutamise **võrdlusaluste vähendamist võimalikult aeglates tempos**, et vältida sektorite ülese parandusteguri rakendumist.

Võrdlusaluste uuendamise protsess peab muutuma **läbipaistvaks** kõikidele osalistele ning arvestama **regionaalsete eripäradega.**

Tasuta eraldatavad ühikute tingimuslikkus

Saame **tingimuslikult toetada** tasuta eraldatavate ühikute sidumist kohustuslike heite vähendamise investeeringutega, **välja arvatud sektorites, kus heidet ei ole võimalik vähendada tehnoloogiate ebaküpsuse või nende majandusliku tasuvuse tõttu** (nt põlevkiviõlitööstus).

Samuti **ei tohi** ebasoodsasse olukorda seada ettevõtteid, kes on juba **investeerinud** ja olemasolevate tehnoloogiatega saavutanud suure osa võimalikust heite vähendamisest.

Taotleme **ühikute koguse ja investeeringute kava seose vähendamist**, kuna heite vähendamise võimalused sõltuvad sektorist, asukohast, taristu olemasolust ja tehnoloogiate tegelikust valmidusest.

Tasuta eraldatavad ühikute tingimuslikkus

Kui tasuta ühikute tingimuslikkus säilib, tuleb arvestada raskesti vähendatava heitega ja kapitalimahukate tööstusharude eripäradega ning olukordadega, kus vajalikud tehnoloogiad ei ole veel piisavalt küpsed või kättesaadavad (nt põlevkiviõlitööstus).

Arvesse tuleb võtta ka investeringuid, mis aitavad vähendada HKSi kuuluva käitise heidet, sealhulgas ettevõtte teistes tootmisüksustes või taristus.

Samuti tuleb arvestada enne 2031. aastat tehtud asjakohaseid investeringuid ja nende mõju heite vähendamisele.

Eelistatult võiks kavade kestvus olla pikem ning nende miinimummaht väiksem kui käitise viieaastase EL HKSi tsükli tasuta eraldatavate ühikute maht.

Enampakkumistulu

Pooldame ELi HKS enampakkumistulu kasutamisel liikmesriikidele võimalikult **suurt paindlikkust** ega pea vajalikuks kehtestada nende kasutamisele kindlaksmääratud prioriteetseid eesmärke.

Peame **oluliseks**, et enampakkumistulu planeerimisel lähtuvad liikmesriigid riigi strateegia- ja eelarveprotsessidest.

Juhul kui prioriteetsed eesmärgid siiski kehtestatakse, **eelistame**, et nende hulka hõlmataks ka **hoonete energiatarbimise ja CO₂-heite vähendamine**.

Me **ei toeta** enampakkumistulu **väljamaksetele kolmeaastase tähtaja kehtestamist**.

Kui tähtaja kehtestamata jätmist ei suudeta kokku leppida, **tuleb** see **siduda** enampakkumistulust rahastavate meetmete **raha kasutamise otsusega** või **määratleda väljamaksete tähtaeg pikemana**, et võimaldada toetada ka strateegilisi pikemaajalisi tegevusi.

Enampakkumistulu maht

Soovime muudatusi uute EL HKSi süsteemi loodavate **algatuste** rahastamiseks kavandatud **ümberjaotustesse**.

Pooldame ettepanekus olevate selliste rahastamisvahendite **mahtude vähendamist** või **nende katmist** muust kui riikide müügikogusest eraldatavate EL HKS ühikute arvel.

Pooldame Euroopa Komisjonile suunatud EL HKSi **rakendamiskulu**, sealhulgas HKS registri ja merenduse kütuste hinnavahe ja tehnoloogiate arengu rahastu (SMAP) halduskulu **katmist EL eelarve halduskulu osast**.

Kui see ei õnnestu, siis **pooldame registriga** seotud Euroopa Komisjoni täiendavate ülesannete **eelarve kujundamisel läbipaistvat, põhjendatud ja konservatiivset lähenemist**, suurimas võimalikus ulatuses EL eelarve halduskulu vahendite kasutust ning sellele lisaks tõendatud vajaduse katmiseks **jaotusvõtit, mis arvestab liikmesriigi EL HKSi kuuluvate käitiste arvuga**.

Investeeringukiirendi

Investeeringukiirendi kavandatud **maht on esimesel kolmel aastal liiga suur**, seetõttu **eelistame** selle olulist **vähendamist**.

Leiame, et **investeeringukiirendi abikõlblikud sektorid** peavad **hõlmama merendussektorit, katma ka investeeringuid taotleva ettevõtte teistes käitistes ja taristus**, mis ei kuulu HKSi, kuid mõjutavad HKS käitise heidet kaudselt ning tegevusi, mis toetavad HKSi heite vähendamist väljaspool HKSi käitisi.

Investeeringukiirendi puhul „ei kahjusta oluliselt“ (DNSH) rakendamine vähendab raskesti vähendatava heitega sektorite võimalust rahastusvahendit kasutada, mistõttu **eelistame**, et rahastamisvahend **jäetakse DNSH kohaldamisalast välja**.

Samuti **eelistame**, et **DNSH põhimõtet ei kohaldata kaitse ja sisejulgeoleku valdkonnaga seotud projektides**.

Investeeringukiirendi

Peame oluliseks, et **ELi kesksetest fondidest ja toetusmehhanismidest** nagu merenduse kütuste hinnavahe ja tehnoloogiate arengu rahastu (SMAP) **rahastamisel on tagatud** toetuste tasakaalustatud **geograafiline katvus**.

Eelistame võimalusel **kindla eelarveosa eelbroneerimist** konkreetsete riikide taotlustele.

Projektivalikul ei poolda toetuse eraldamist üksnes taotluste esitamise järjekorra alusel, vaid läbipaistvate hindamiskriteeriumide alusel, mille peamised põhimõtted tuleb sätestada direktiivis.

Moderniseerimisfond

Tervitame moderniseerimisfondi **jätkamist** ning peab põhjendatuks, et moderniseerimisfondi **abikõlblikkuse lävend on 75%** ELi keskmisest sisemajanduse kogutoodangust (SKP).

Leiame, et kaaluda võiks **fondi jaotusvõtme täiendamist** nii, et **see arvestaks** senisest enam liikmesriikide **varasemat panust heite vähendamisse**.

Merendus: laiendamine, IMO, jääklass

Teeme ettepaneku hinnata 400-4999 kogumahutavusega laevade lisamist EL HKS süsteemi pärast seda, kui Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO) on saavutanud rahvusvahelise kokkuleppe laevade kogumahutavusega alates 5000 heite vähendamisele suunatava süsteemi kohta.

Peame oluliseks sätestada ELi HKSi direktiivis õigusliku korra tagamaks, et IMO süsinikutasu rakendamisel ei kaasne merendussektorile põhjendamatut kahekordset finants- ja halduskoormust.

Peame oluliseks jääklassiga laevadele kehtiva heitkoguste erandi tähtajatut või vähemalt 2050. aastani pikendamist ning jääs navigeerimise eraldi arvestamist.

Merendus: aruandlus, saarte erand, SMAP

Tervitame aruandlussüsteemi lihtsustamist. Peame oluliseks, et aruandlustähtajad on omavahel loogiliselt **kooskõlas** ning jätavad **töendajatele piisava aja** andmete kvaliteetseks kontrollimiseks.

Toetame seire- ja aruandlussüsteemi laiendamist reisilaevadele tingimusel, et saartevahelise ühenduse erandi kehtivust pikendatakse, see kohaldub reisi- ja reisiparvlaevadele ning **kehtib Eesti mandri ja saarte vahelisele elutähtsale ühendusele.**

Tervitame merenduse heite vähendamise tehnoloogiate ja säästvate kütuste kõrgema maksumuse kompenseerimiseks **toetusmehhanismi loomist.**

Peame **oluliseks**, et ettevõtetel oleks võimalik **saada toetuse otsus enne investeeringu tegemist**, lahendades samas EL instrumendi finantshuvide kaitse asjakohaste maandamisvõtetega.

Toetame kütuste nimekirja laiendamist vähemalt ülemineku perioodiks kasutatud toiduõlist, loomsetest kõrvalsaadustest, reoveepõhistest lähteainetest ning toidu- ja sööda tootmiseks mittesobivast biomassist toodetud kütustele.

Lennundus: CORSIA, väikesed käitajad

Peame **oluliseks**, et EL HKS ja CORSIA rakendamine on omavahel seotud selliselt, et see **ei too kaasa põhjendamatut halduskoormust, kattuvat rahalist koormust.**

Peame **oluliseks**, et lennunduse ELi HKSi kohaldamisala laiendamisel **ei kaasneks väiksematele õhusõiduki käitajatele** nõuete täitmisega **ebamõistlikku haldus- ega finantskoormust.** Väiksematele käitajatele ette nähtud lihtsustatud seire-, aruandlus- ja tõendamisnõuded peavad olema selged ja praktikas rakendatavad.

Süsiniku kogumine, kasutamine, säilitamine, eemaldamine

Toetame süsiniku kogumise, kasutamise, säilitamise ja püsiva eemaldamise loomimist ELi HKSi.

Reeglid peavad vältima topeltarvestust, võimaldama sama ettevõtja sertifitseeritud biogeense süsiniku eemaldamise ühikuid kasutada tema eri EL HKSi käitiste fossiilse heite katmiseks ning tagama, et biogeense või atmosfäärist pärineva CO₂ samaväärselt püsivat sidumist toodetes ja protsessides ei koheldaks ebasoodsamalt kui geoloogilist säilitamist.

Toetame, et süsiniku mittepüsiva sidumise ja kasutamise korral tekib heitkoguse ühikute loovutamise kohustus üksnes ühe korra ning võimalikult lähedal CO₂ tegelikule atmosfääri paiskumisele.

Süsiniku eemaldamise ühikute ostu mehhanism ning piiriülene CO₂ transpordi- ja säilitamistaristu peavad olema läbipaistvatel ja proportsionaalsetel tingimustel kättesaadavad ka väiksematele ja hajutatud projektidele ning CO₂ geoloogilise säilitamisvõimaluseta liikmesriikidele.

Biogeense süsiniku püüdmise ja säilitamise puhul tuleb vältida täiendavat kestlikkuse survet biomassile.

Olmejäätmete põletamine ja ladestamine

Juhul, kui **liikmesriigis kohaldatakse** olmejäätmete põletamisele **keskkonnatasusid** või muid hinnastamise vahendeid, mis aitavad otseselt kaasa CO₂ heite vähendamisele, **tuleb neid käsitada CO₂ tasuga samaväärsel meetmena** ning see võimalus peab olema direktiivis selgelt sätestatud.

Toetame erandit, mis võimaldab vabastada olmejäätmeid põletavad käitised ELi HKSi heitkoguse kompenseerimise kohustusest.

Oluline on, et liikmesriikidele jääb paindlikkus kasutada juba toimivaid riiklikke meetmeid ning võimalusel säilib **erandi** kohaldamise võimalus ka **pärast 2035. aastat**.

Olmejäätmete põletamine ja ladestamine

Saame nõustuda prügilate arvamisega EL HKSi seire- ja aruandlussüsteemi.

Hilisemal EL HKSi täismahus laiendamise otsustamisel on **oluline hinnata** selle tegelikku **lisaväärtust heite vähendamisel**, mõju liikmesriikide halduskoormusele ning kooskõla juba kehtivate jäätme- ja kliimapoliitika meetmetega.

Rahvusvahelised krediidid

Toetame rahvusvaheliselt kaubeldavate kasvuhoonegaaside ühikute **seostamist ELi HKSig**a, et täiendada heitkoguste vähendamise võimalusi ning pikendada EL HKS trajektoori.

Selliste ühikute kasutamine **ei tohiks** vähendada liikmesriikide **enampakkumistulu**.

Direktiivi ülevõtmine

Eelistame, et kõik direktiivi **muudatused** on võimalik riigisisisesse **õigusesse üle võtta samal tähtajal**.

Tasuta ühikute jaotamise alused (*benchmark*) 2026-2030

Toetame ettepanekut, millega **muudetakse** perioodiks 2026–2030 **soojuse ja kütuse võrdlusaluste** alusel heitkoguse ühikute tasuta eraldamise reegleid, et aeglustada ühikute tasuta eraldatavate koguste vähendamist.

Peame vajalikuks, et soojuse ja kütuse võrdlusaluste uuendamisel kaalutakse ka **põlevkivisektori hõlmamist**.

Aitäh!